

Stadsutbyte – Rena resan

Stadsutbytet är ett klusternetverk för de fyra största kommunerna inom de län som är med i projektet (Örebro, Linköping, Norrköping och Eskilstuna). Fokuset på i stadsutbytet är kunskaps- och erfarenhetsutbyte genom digitala träffar samt studiebesök hos varandra.

Bakgrund och syfte

Örebro kommun visade intresse över att starta ett specifikt samarbete för de största kommunerna i projektet. Detta då det ibland kan vara svårt att hitta partner att dela sina utmaningar inom det egna länet. De fyra största kommunerna sattes därför ihop då de har liknande förutsättningar att arbeta med frågan hållbar mobilitet. En första kontakt inleddes i september 2020 och en första digital träff skedde under senhösten för att gemensamt bestämma om formen för utbytet. Se bilaga 1 för vilka som kontaktades initialt.

Efter diskussion mellan medlemskommunerna etablerades ett startupplägg för nätverket som bestod av 4 fysiska träffar, ett i varje kommun, samt 12 mindre digitala träffar (om 2h vardera) som alla inträffade under de första två åren (2021 till 2022). De fysiska träffarna bestod av studiebesök och delande av lärdomar, goda exempel och hinder kopplat till hållbar mobilitet. De digitala träffarna delades in i olika teman såsom parkeringar, mobilitetshubbar, RVU, mobilitetsutredning, bostadsbolag, elektrifiering, laddpunkter och cykelgater.

Utöver mötena och träffarna togs även en enkätundersökning fram tillsammans med kommunerna som undersökte hur invånarna i de fyra kommunerna vill att städerna ska se ut avseende mobilitet och bilarnas plats i staden. Efterfrågan på undersökningen uppstod genom de diskussioner som genererats i nätverket. Mer om enkätundersökningen beskrivs i nästa del.

Syftet med nätverket och träffarna är att skapa en möjlighet för samverkan och samarbete mellan kommunerna för att gemensamt förbättra och utveckla arbetet med hållbar mobilitet. På så vis ska kommunerna få mer handlingsutrymme för att kunna skapa förändringar som underlättar för invånarna att resa hållbart vilket i sin tur ska öka det hållbara resandet i de tre länen.

Delmål:

- Ett samarbete har etablerats kring hållbara resor mellan 25 organisationer från olika sektorer under projektiden

Genomförande

2020

Möte 1 – november

Under det första mötet fick alla kommuner presentera sig själva och berätta vilka projekt de har på gång i kommunen och vilka utmaningar de står inför. Efter presentationerna följde en diskussion om vilka frågor/utmaningar som var relevanta att fördjupa sig för kommande träffar.

Efter det första mötet skickades en enkät ut där de medverkande fick rösta på vilka ämnen/tema de skulle vilja och de hade även möjlighet att komplettera med egna förslag. Utifrån denna enkät bestämdes det att till en början fokusera på parkeringsfrågan och mobilitetshubbar. Se bilaga 2 för resonemang kring struktur och ämnen.

Detta var den struktur som bestämdes utifrån mötet:

Det vi kom fram till under mötet är att vi vill ha heldagsträffar fysiskt vilket kommer resultera i 4 fysiska träffar under 2 år (2021 och 2022). De fysiska träffarna blir både studiebesök och möjlighet för möten. Mindre digitala träffar (max 2h) kommer även anordnas på de ämnen som vi tillsammans kommer fram till. Vissa digitala möten kan även ha externa gäster som berättar om goda exempel, vissa möten kan även vara relevanta för andra interna funktioner som vi anser är relevanta för att få en bra diskussion. Cirka 2-3 digitala träffar/år

2021

Under 2021 hölls fyra digitala träffar och även ett studiebesök kunde genomföras i Örebro i oktober. Arbetet för enkätstudien startades även upp. Mer om enkätstudien går att läsa i den sista delen av denna utvärdering.

Möte 2 – januari

Utbyttets första tema är parkering. Ämnet var uppdelat i tre huvudfrågor:

- Parkering i befintliga områden
- Parkering i nyproduktion
- Infarts- eller pendlarparkeringar

Träffen började med en runda där kommunerna beskrev nuläget kort och stor del av mötet användes till diskussion.

Möte 2 – mars

Fokus på mötet var dels att diskutera vidare kring hur vi ville att undersökningen hos invånarna skulle se ut, vad vi ville ta reda på och på vilket sätt undersökningen skulle göras. Utöver detta diskuterades ämnet pendelparkering vidare där kommunerna kort fick presentera hur de arbetade med frågan idag och sedan användes stora delar av mötet för frågor och diskussion.

Möte 3 – maj

Umeå kommun och Uppsala kommun var inbjudna till träffen för att delge sina kunskaper och erfarenheter av mobilitetshubbar. Efter detta la vi fokus på att diskutera med varandra kring de utmaningar som finns i kommunerna och vad som skulle kunna underlätta arbetet med mobilitetshubbar.

Studiebesök 1, Örebro – Oktober

Vi möttes på Citypassagen där vi efter fika fick en introduktion i hur de arbetar med trafik i Örebro. Vi gick även veta mer om BRT-utbyggnaden samt om de markmålningar de gjort inom projektet på cykelbanorna. Efter detta fick vi en rundtur på cykel där vi tittade på Castellums cykelgarage, fick se ny cykelinfrastruktur, och fick se innergårdar som byggts både med fulla av parkeringar samt utan. Efter lunchen fortsatte cykelturen och vi åkte vidare till Karldalsallén och vidare såg vi BRT-ombyggnaden och slutligen gatumålningarna vid Sveaparken.

Efter detta var vi tillbaka på citypassagen där det fanns utrymme för diskussion och frågor över dragningarna och besöket.

Möte 4 – december

Vi diskuterade kring RVU, bostadsbolag och mobilitetsutredning med Norrköpings arbete kring detta som utgångspunkt. Även detta möte hade stort fokus på möjlighet till diskussion. Under mötet diskuterade vi även den kommande enkätundersökningen.

2022

Stort fokus har lagts på att skicka ut enkäten och färdigställa resultat och analys från denna. Under april genomfördes även ett studiebesök i Linköping. I maj presenteras resultatet tillsammans med Indikator som tagit fram och sammanställt enkäten. I september genomfördes ett studiebesök i Norrköping och i oktober genomfördes ytterligare en digital träff.

Studiebesök 2, Linköping – April

Vi möttes på stationen i Linköping där alla fick låna varsin Linbike och efter det fick vi en guidad tur på Cykellänken som avslutades på Campus Valla. Här delades gruppen i två där ena halvan först fick en guidning i Vallastaden och de andra fick åka med Ride the future-bussen, och sedan byttes de av. Efter lunch samlades vi alla vid kontoret i Ebbepark där Linköpings kommun berättade om deras arbete med Viable cities, färdplan smart mobilitet, mobilitetshubbar, parkering och trafikstrategi. Utöver detta var dagen fylld av frågor och diskussion av deltagare som ville veta mer.

Studiebesök 2, Norrköping – September

Dagens började med en stadsvandring tillsammans med stadsbyggnadsstrategen i centrum samt en avstickare till Östra promenaden som nyligen gjorts om. Lunchen intogs på spårvagn som gav en ytterligare guidning av staden. Eftermiddagen spenderas på kontoret där enkäten utvärderades och diskuterades. Det blev även dragningar om Norrköpings trafikstrategi samt om Butängen och nya resecentrum.

Möte 5 – oktober

Fokus låg på laddpunkter och var ett samarbete mellan Rena resan och systerprojektet Fordon och Drivmedel. Projektet ReDriv var även med och presenterade. Ämnen som diskuteras var bland annat utbyggnadsstrategier, förhållningssätt till laddplatser på allmän platsmark samt samverkan.

2023

Fokus 2023 var att avsluta och utvärdera stadsutbytet samt att genomföra det sista studiebesöket.

Studiebesök 4, april – Eskilstuna

Dagen började med en stadsvandring med tre stopp

- **Resecentrum** – Hur ligger det till med arbetet kring Eskilstunas nya Resecentrum?
- **Drottninggatan** – Nollnivå i staden. Hur har gatan byggts om och varför?
- **Kvarteret Vestalen** – Eventuellt kommande kongress- och kulturhus. Hur hanteras parkeringsfrågan?

Förmiddagen fortsatte sedan med en dragning på kontoret om Eskilstunas kommande cykelgator i centrum. Eftermiddagen spenderades med en ytterligare stadsvandring men då med fokus på dessa två punkter:

- **Munktellområdet** - Industrihistoria, evenemang, bostäder och skola.
- **Västergatan** - Gatans omvandling.

Dagen avslutades med en uppsamling av dagen och information om projekts sista hållpunkter.

Möte 6, mars

Den sista digitala träffen var en avslutande workshop kring diskussionsfrågor kommunerna fått skicka in inför mötet samt en utvärdering av stadsutbytet i sin helt. De frågor som diskuterades var:

- Ta bort parkeringssubventioner
- Det ska löna sig att resa mer hållbart
- Lägre pris på kollektivtrafik och högre p-avgifter
- Rakare och genare cykelstråk in och ut från city
- Parkering och reglering kräver ett helhetsgrepp
- Piskor/begränsningar för biltrafiken, även kallat hävstångsåtgärder

Det frågor som låg till grund för utvärderingen var:

- Vad tar ni med er från Stadsutbytet?
- Är det något vi hade kunnat göra annorlunda?
- Framtida stadsutbyte, finns intresset?

Enkätstudie - Vad tycker invånarna om trafiken i Eskilstuna, Linköping, Norrköping och Örebro?

2022 skickades en enkätundersökning ut till 4800 slumpmässigt utvalda personer i åldern 18 till 85 år i kommunerna Örebro, Linköping, Norrköping och Eskilstuna med syftet att undersöka hur invånarna i de fyra kommunerna vill att städerna ska se ut avseende mobilitet och bilarnas plats i staden.

Efterfrågan på enkäten uppkom från de diskussioner som blev av nätverksträffarna i stadsutbytet och grundade sig i de politiska motstånd som alla fyra kommuner har stött på när de har velat genomföra bilbegränsande åtgärder i städerna. Kommunerna var medvetna om att det är vanligt förekommande att en negativ minoritet ofta hörs som högst när bilbegränsningar kommer på tal, vilket påverkar politikernas styrande. Men där fanns ingen kunskap om vad majoriteten av befolkningen i de fyra kommunerna tycker om en mer bilfri stad. Därför startades arbetet upp våren 2021 för att handla upp en enkätleverantör för att undersöka hur kommunernas invånare vill att trafiken i staden ska se ut i framtiden.

Under våren 2021 startades arbetet upp för att handla upp en enkätleverantör för att undersöka hur kommunernas invånare vill att trafiken i staden ska se ut i framtiden. Under mötet i mars 2021 startades diskussionen om undersökning bland invånare. Till en början var det öppet att det skulle kunna vara intervjuer på stan, paneler eller utskickande enkäter men landande i att det skulle genomföras en enkätstudie och med det etablerades en kontakt för vidare arbete med Inköp på Region Sörmland.

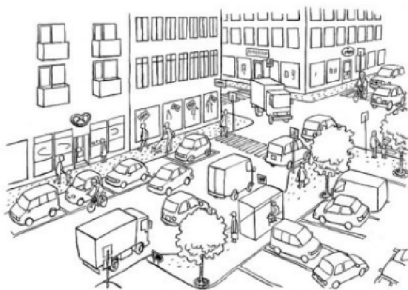
Under tidig höst handlades en leverantör upp och hösten bestod av kontinuerlig dialog mellan kommunerna om hur enkäten skulle se. Grunden var en av VTI:s tidigare enkäter som genomförts borde i Linköping och Örebro. Indikator blev den leverantör som vann upphandlingen och har tagit fram och genomfört enkätstudien.

Syftet med undersökningen var att ta fram ett bra beslutsunderlag som visar vad majoriteten befolkningen faktiskt önskar från stadsutvecklingen, för att motverka den tysta negativa minoritetens inverkan på politikerna och slutligen kunna få igenom de förändringsförslag som krävs för att öka det hållbara resandet.

Enkäten lyfte fram tre olika framtidsscenarioer, som beskrevs i text och bild, som respondenterna fick välja mellan. De tre scenarierna visade i korthet följande:

- A: Bättre framkomlighet och mer gatuutrymme åt bilarna i stadens centrala delar.
- B: Lägre hastigheter inom stadens centrala delar, prioritet för gång, cykel och kollektivtrafik och minskat utrymme för biltrafiken.
- C: Mer långgående förändringar än scenario B, där gatuutrymmet i princip helt tas över av fotgängare, cyklister och busstrafik och där privat biltrafik utgör ett undantag.

Alternativ A

Alternativ B

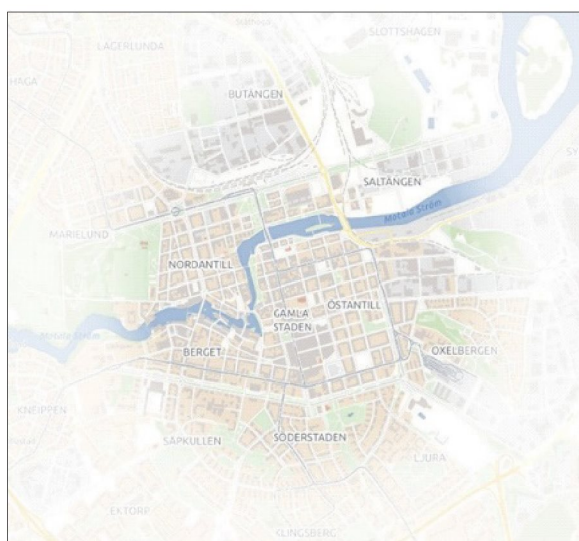

Alternativ C

Respondenten ombads att sätta sig in i en situation där hen hade möjlighet att påverka stadsutvecklingen genom till exempel en omröstning genom att välja det alternativ hen ville att staden skulle utvecklas mot. Även kartbilder på det område som stadsutvecklingen riktade sig mot för respektive kommun visades upp i enkäten så att respondenten skulle föreställa sig den centrala staden i den kommun hen bodde i.

Norrköping

Linköping

- Hushåll utan bilföredrar framtidsbild C i hög utsträckning, medan preferensen för alternativ A ökar ju fler bilar det finns i hushållet.
- Personer som inte har bil tenderar att vara yngre, ha lägre inkomster och bor i högre grad i lägenhet i staden. Dessa tenderar också att i högre grad föredra framtidsbild C där gång, cykel och kollektivtrafik prioriteras. Personer med en eller flera bilar tenderar i stället i högre grad vara äldre, ha högre inkomster, bo utanför stadskärnan i radhus/parhus/kedjehus eller villa och dessa föredrar i högre grad också framtidsbild A som prioriterar framkomlighet för bilen.

Resultaten skiljer sig även något mellan kommunerna men generellt är mönstren ganska samstämmiga. Det är tydligt att de allra flesta boende i de deltagande kommunerna föredrar en trafiklösning som innebär att hastigheterna för trafiken begränsas eller att man prioriterar gång, cykel och kollektivtrafik.

- Störst stöd för framtidsbild A, som innebär bättre framkomlighet och mer gatuutrymme åt bilarna, finns i Eskilstuna och Örebro där ungefär 41 respektive 36 procent föredrog den lösningen.
- Stödet för framtidsbild B, som innebär lägre hastigheter för biltrafiken, var ungefär lika i samtliga kommuner, omkring 30 procent.
- Störst stöd för framtidsbild C, som innebär att gång, cykel och kollektivtrafik skulle prioriteras fanns i Linköping och Norrköping där nästan hälften av befolkningen föredrog den lösningen.

Måluppfyllnad, reflektion och lärdomar

Denna projektaktivitet har haft en väldigt positiv inverkan på delmål 5; att etablera samarbete kring hållbart resande mellan olika aktörer. Kommunerna i länen har lyckats etablera långsiktiga samarbeten med varandra och därmed andra partners med liknande förutsättningar. Enligt kommunerna har Stadsutbytet varit ett bra forum för kunskapsutbyte och nätverksskapande, samt meningsfullt när de kunnat ta del av hur det fungerar hos liknande kommuner. Enkätstudien lyfts fram i synnerhet som ett bra resultat från Stadsutbytet och denna kommer att kunna användas som framtida planeringsunderlag

Ett par framgångsfaktorer har varit att kommunerna har liknat varandra i storlek och att individerna i nätverket har haft liknande arbetstitlar. Nätverket har även varit lagom stort (fyra kommuner med cirka 2 personer från varje kommun), vilket har möjliggjort att alla hunnit prata och ställa samt besvara frågor under de digitala träffarna. Det har även funnits stor möjlighet att diskutera olika perspektiv och få tips på hur frågor kan lösas.

Efter projektets avslut kvarstår en vilja hos samtliga kommuner att nätverket och stadsutbytet ska fortgå i någon form. En idé är att bjuda in andra "arbetstitlar" från kommunerna som kan diskutera relevanta ämnen för dem.

Kommunerna har haft nytta av enkätstudien som underlag för att argumentera för bilbegränsande åtgärder men enkäten har inte haft så stort genomslag som man hade hoppats på hos politikerna. Som beslutsunderlag understryker undersökningen att de allra flesta invånare vill se begränsningar för biltrafiken i städernas centrala delar, antingen genom att biltrafiken begränsas genom lägre hastigheter eller genom att gång, cykel och kollektivtrafik prioriteras framför biltrafiken. Men trots bra och tydligt resultat har studien förkastats av politiken hittills med främsta förklaring att underlaget är för litet för att det ska bli statistiskt säkerställt resultat. En lärdom från detta är att större satsning på spridning behövs, där även tidpunkten för spridningen bör beaktas. Undersökningen skedde nära inpå ett riksdagsval vilket ger större ställningstagande av resultatet av politiker, vilket i detta fall var negativt på grund av omognad för frågan. Det har däremot visat sig att samarbetet mellan kommunerna har ökat legitimiteten för undersökningen.

Även om enkätundersökningen inte har gett några direkta, synliga genomslag för en ökning i andelen åtgärder som ökar det hållbara resandet, så har den haft en betydande roll för att synliggöra en välkänd missbedömning av den publika opinionen och bidragit till en ökad diskussion i frågan.

Några kommentarer från kommunerna angående utvärdering av enkätstudie:

Norrköping

- Bra att ta mycket inspiration från VTI och att fyra kommuner gjort studien samtidigt. Ger legitimitet till studien
- Synd att resultatet kom lite i skymundan i och med att det kom så nära valet.
- Får mycket kritik och antal anses vara dåligt.

Eskilstuna

- Passivt mottagande i nämnden.
- Kommunalråd "kastade bort resultatet", skrev kommentar på Facebook.
- Ska försöka ta det ett varv i politiken.

Linköping

- Har inte presenterat det i nämnden. Politiker ville inte kommentera det. Har använt den tidigare rapporten mycket och tror att denna kommer användas lika mycket igen.

Örebro

- Har inte presenterat i nämnden. Har även de använt den gamla studien väldigt mycket.
- Stor lärdom kring den statistiska felmarginalen.
- Hade såklart varit bra med fler som svarat.

Hur kommer materialet att användas?

Eskilstuna

- Rapporten ger argument att likna de andra städerna eftersom de kan ses som "förebilder". Finns en stark majoritet under lång tid att begränsa bilen i staden, varför har vi inte kunnat ta steget mot detta tidigare?

Örebro

- Vi behöver paketera det rätt för politiken
- Testade det gamla resultatet med politiken. Har inte koll på opinionen. Den tysta delen som inte hörs är svåra att veta något om.

Vad hade vi kunnat göra annorlunda?

- Hur kan vi öka säkerheten kring antal svar? Hur bevisar vi tillförlitligheten?
- Alternativ "behåll det som nu"
 - o Svårt att definiera vad som är nu, speciellt på en generell nivå som fungerar för alla kommuner. Även viktigt att kunna jämföra med tidigare undersökningar. Alternativ B är lite som ett nulägesalternativ, dock inte utpekad som det. Finns risk att det hade blivit ett mellanmjölkssvar.
- Tydligare avgränsning?
 - o Hade varit svårt i och med att den pågående stadsutvecklingen inte sker "fyrkantigt".

Mer om enkätstudien samt rapporten i sin helhet hittas här: [Så vill invånare ha trafikmiljön i framtiden - Projektet Fossilfritt 2030](#)

Bilaga 1

Strömstedt, Sandra

Från: Strömstedt, Sandra
Skickat: den 17 september 2020 15:37
Till: mirja.mattsson@regionorebrolan.se
Ämne: Klusternätverk/stadsutbyte
Bifogade filer: Stadsutbyte ÖMS.docx

Hej!

Nu har jag kontaktat alla städer och alla är intresserade för en första digital träff. I första kontakten har jag kallat det för stadsutbyte snarare än för klusternätverk eftersom de i Östergötland ännu inte har något nätverk de är med i men också för att inte avskräcka med "ytterligare ett nätverk". Jag har sagt att vi börjar med en första digital träff för att tillsammans komma fram till syfte, innehåll och omfattning. Det är väl det vi hinner med under 2020 och sedan funderar jag på om man ska räkna med totalt 4 studiebesök under 2021 och 2022.

Jag har gjort ett utkast på en inbjudan till den första träffen, bifogar den. Jag utgick från mallen ni skickade för pressutskick, bilden bör kanske bytas. Kom gärna med feedback, vi kan ju skicka den till Jessica efter att vi är nöjda med innehållet.

Förutom att bestämma datum är ju nästa steg att bestämma strukturen på mötet samt hur mycket vi ska vara med i utbytet. Har du några tankar här, det kanske kan diskuteras under mötet med kommunerna vilken support de vill ha. Jag skulle kunna tänka mig att styra i träffarna, självklart med hjälp av de ansvariga i varje kommun, men om det blir ett flertal av olika stadsbyten med andra kommuner i olika storlekar blir det ju svårt att hinna rodda alla träffarna. Men det beror ju självklart på hur intresset ser ut i de andra mindre kommunerna.

F.K har jag kontaktat dessa:

My Wantell, Trafikplanerare Norrköpings kommun
Linnea Jansson, Miljöstrateg Linköpings kommun
Sabina Dernelid, Projektsamordnare Mobilitetsgruppen Eskilstunas kommun
Per Elvingson, Samhällsplanerare Örebro kommun

Vänliga hälsningar,

Sandra Strömstedt
Projektleddare Rena Resan

Hållbar regional utveckling
Samhällsplanering och infrastruktur
Postadress: Region Sörmland, 611 88
Besöksadress: Repslagaregatan 19
Mobil: 076- 696 85 69
e-post: sandra.stromstedt@regionsormland.se

regionsormland.se
1177.se

Bilaga 2

Strömstedt, Sandra

Från: Strömstedt, Sandra
Skickat: den 25 november 2020 13:25
Till: Thidell Johanna; my.vantell@norrkoping.se; Per Elvingson; Sabina Dernelid; henrik.fahlbeck@norrkoping.se
Kopia: mirja.mattsson@regionorebrolan.se; Jansson Linnéa; Ek Ylva
Ämne: Stadsutbyte - planering nästkommande år
Bifogade filer: Gemensamma träffar - RR .pdf

Hej på er,

Nu har jag samlat ihop svaren från er kring tema och intensitet. I och med att intresset för parkeringsfrågor är stort och även är ett ämne som innehåller många frågor tycker jag att vi börjar där.

Utifrån era svar föreslår jag att vi har en intensitet på 2-3 digitala träffar/år samt 2 fysiska träffar/år, detta gäller alltså under projektets år 2021 och 2022. Jag bifogar ett årshjul där även de storregionala träffarna och regionala träffarna är med så att ni får en överblick kring de olika träffarna. Datum för regionala träffar inom Östergötland är inte satta ännu men kommer ungefär ligga då de andra länen har sina regionala träffar.

Mitt förslag är att vi har ett första digitalt möte i januari där vi själva inom gruppen diskuterar parkeringsfrågan. Under våren, förslagsvis mars, har vi ytterligare ett möte kring detta ämne och då har vi möjlighet att bjuda in någon extern som vi tror skulle kunna komma med intressanta insikter eller liknande.

Under våren kan vi förhoppningsvis få till ett fysiskt studiebesök, förslagsvis någon gång i maj eller början på juni.

Under hösten blir det ytterligare ett studiebesök, föreslår september för detta och att vi sedan har ett ytterligare digitalt möte i slutet av året. Jag tycker inte vi behöver bestämma det tredje mötetets tema redan nu utan det kan vi vänta med för att se om vi känner oss klara med parkeringsfrågan och även för att jag tycker vi kan ha en flexibilitet kring ämnena. Det kanske har dykt upp något ämne som känns mer relevant att prata om då.

Det jag behöver veta från er är om det funkar för er att ha ett möte i januari eller om ni behöver invänta svar från chef eller liknande för att se hur mycket tid ni kan lägga på detta. Kom gärna med feedback kring upplägg och frågor ni vill diskutera.

Jag undrar även om vem av er som känner sig sugen på att hålla i någon av de fysiska studiebesöken under 2021?

För kännedom så är dessa ämnen bortprioriterade utifrån era svar:

- Projekt/kampanjer inom beteendeförändring
- Huvudcykelstråk/cykellänkar
- Interna resor, resebyråttjänster
- Utmaningar med politik

De andra ämnena kommer jag göra en prioritering av, utifrån era svar, när det närmar sig för ett möte med nytt tema.

Vänliga hälsningar,

Sandra Strömstedt
Projektleddare Rena Resan

Hållbar regional utveckling